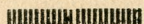

„Сонце світле, всім трисвітло
Шлеш тепло, красу і ярь;

„А на лада воїв лучі
Ти простер огнем жагучі
На безвідді луки гнув —
В спеці, в спразі, в лютій згазі
Тули тугою замкнув!“

Сонце грає на проміннях
Дніпро дзвонить по каміннях
Вітер шепче в верболіз:
— Муж твій Ігор зняв той вихор,
Що приніс нам море сліз.

Плаче в голос Ярославна,
Що орлам темниця давна
Крила кратами спиня —
Крильми б'ються, кровю ллються
До сьогоднішнього дня!

Лячерда Медина Челі.

Драхма.

— Так, друже мій! Як помолишся в цьому храмі Соломоновім, то душа наповниться світлом небесним, а милосердя херувимськими крилами підносить серце понад землю. — Фарисей Йора рухом руки попрощався з приятелем своїм Йосією й почав роздавати альмужну жебракам і калікам, що довгим шиком стояли під храмовою стіною. Не поспішаючи, набірав він у жменю з гаманця дрібні монетки, а, роздавши витягнені, що-разу трусив капшуком, щоб пересвідчитись, що він ще не порожній.

При кожному такому дзеленчанні проходжі оглядались на фарисея, жебраки ж виспівували йому хвалу й випрошували благословіння. А він ішов помалу, не підносячи очей, з лагідним виразом обличчя, маючи в душі, здавалося, тільки саму хвалу Богу, а перед очима та в серці — тільки саме милосердя. Грішного світу з його гамором та рухом він не помічав, не чув, не бачив. А тому й, не затримуючись, пройшов без зацікавлення поуз чималого гурту людей, в осередку якого, стоячи біля філософічно-спокійного ослика, на повну пащеку вигукував вщерть зденервований осляр:

— Що я знаю? Я щось знаю? І навіщо мені щось знати?... Я тільки хочу, щоб мені заплатили за мою чесну працю. А хто тепер мені заплатить? Хто?

І, жестикулюючи, як малпа перед самим обличчям купця, що під святинею продавав офірні голуби для багатших та зго-

лоднілі горобці для вбогих, не знать, в який раз, повторював своє розпучливе запитання.

Дві заможного вигляду жінки підійшли до гуртка й осляр відразу перевів на них свою увагу:

— Може ці зацні пані її бачили? Оту чужу жінку, що він сюди привіз? Вона ж таки пійшла просто-простісенько до храму. Пішла по цих сходах! Ці пані могли її бачити в жіночому переділі!.. Це ж вона була та, що попрохала його, Ішохая, сина Шимрії, осляра з-під вежі Антонії, щоб він доглянув дитину. Дитина є! Ось вона, ось!..

Осляр розштовхав людей коло себе й вказав на дівчинку, що мала років з п'ять. Вона затулила личко руками й втомлено хлипала.

— Дитина є! — все гукав Ішохая. — А чужої жінки немає! Немає також і платні, що Ішохая чесно заробив!

Чоловіки розпитувались подробиць, жіноцтво розглядало дівчатко, намагаючись довідатись її наймення.

— Ну, то най ця дитина сама шукає свою матір! — Прийшов до остаточного висновку осляр, не знайшовши охочого платити за невідому жінку. — Що я маю втрачати й далі свій заробіток? Чи може я повинен бути ховою чужим дітям? З яких радощів? — і не оглянувшись на дівчинку, Ішохая оперезав бичем свого ослика й вийшов з ним з кола цікавих.

За ним відійшла й більшість тих, що стояли в гурті. Лишилось кілька душ.

— Може б узяти її на час, поки знайдеться мати? — промовила молода жінка до старшої, котру підтримувала під локіть.

— Але, що ти говориш, доню! У тебе ж своїх пятеро! Ходім.

Пішли, зідхаючи над нинішньою добою й твердими серцями жіноцтва.

Поклавши прикрашену перстнями руку на голівку дитини, сумним поглядом огорнула її багата вдова Рахель, небіжка первосвященника. Трьох синів поховала вона й наповнювала своє життя лише ділами милосердя та молитвами. Погладила мокре личко дівчинки й мовчки поклала їй за пазуху маленький гаманець. Хотіла щось промовити, але, побачивши, що вулицею йде веселого життя „розвідка Маріям“, Рахель заслонила завоєм обличчя й відійшла.

Площа спорожніла. Лишився тільки купець офірних горобців та довгоноса Сара, що продавала муку і сіль на менчі офіри. Несміливо з-поза рамен Сари виглядала вбога вдова Діна, поденщиця з винниць. Була така вбога й така нещаслива в життю, що ледви щось розпочинала, ледви до чого доторкалась — все їй враз розпадалось і сходило на нівець. Сусідки склали прислів'я:

— „Не ведеться, як Діні“, або: — „Нещаслива, як та Діна“.

Не стара, але така зів'яла, що не можна було вгадати, чи їй двадцять п'ять, чи й повних сорок літ. Діна журливим поглядом дивилась, як один по одному всі цікаві відходять від бідної дівчинки. Але, що гурток рідшав, то більше набірала

сміливости Діна. Нарешті, вона зробила крок, ще другий, цілком висунулась з-поза Сари й, скилившись над дівчинкою, обняла її й притисла до грудей.

— За одежею, Діно! — гукнув їй храмовий слуга, що дивився байдуже на всю подію, чекаючи, коли вийдуть люди з храму й він зможе його замкнути.

Поденщиця підвела голову.

— Кажу ж тобі: пані Рахель поклали їй гаманець за одежину. Витягни, то щось і тобі припаде, як віддаси його в офіру храму на сиріт.

Обличчям робітниці сковзнула рожева хвиля. Трохи завагавшись, Діна взяла у дівчинки гаманець і, не заглянувши до нього, положила на поставець продавцеві голубів:

— Як що там вистарчить, то дай пару голубів на офіру, — й, звернувшись до храмового слуги, додала: — Віддай це на офіру очищення за дитину. Буду їй за матір, як що не знайдеться рідна.

Стара Сара піднесла руки вгору:

— Чи ж це видано? І хто таке бачив? Ти, божевільна Діно... тобі ж і самій нема що їсти!

А купець голубами, полічивши гроші, покрутив головою:

— Властиво, тут всього хіба що на півтора голубів. Може б ти, небого, взяла горобців? Ні?... Ну, то най вже буде щось і від мене, — й, сховавши капшучок, він передав храмовому слугі двійку найменчих голубят.

—о—

Від часу, що Діна прийняла за свою маленьку Яель, нещастя відступилось від неї, немов скінчилась ніч, а почався день. Майже раз-у-раз мала працю. Майже ніхто не затримавав заробленої платні. Негоди немов не існували в світі. На торзі встигала закупити найдешевше й добре, без ошуканства. Навіть повернули борг, а відомий скнара й лиходій, віддав колись давно зароблені нею гроші. Вдовиця, що була по маківку заборжена, швидко вирівняла старі борги й почала розживатись.

По Яель ніхто не зголошувався, так і залишилась приймачка „за свою“. Була здорова, весела й притульна. Співала й гралася з іншими дітьми на вулиці, поки „мама-Діна“ була на праці. За те, коли над вечір углядить Яель вдову десь на самому кінці вулиці, — кидає все й вітром гонить назустріч. Діна підходить їй в обійми та в поцілунках і пестошах обоє спішать до хатини.

Бачучи, що Єгова „вбачив гріхи бездітній“ та дарував їй дитину й свою милість, помнякшали й всі сусідки. То одна то друга затримувались на вулиці, щоб обмінятись кількома словами з удовицею. А там, дивись, котрась принесе курчатко.

— На забавку дитині!

Інша — суконку, ще добру, але малу на своїх дітей. Та — корчик оливи, а та мірку муки чи й десяток ячочок.

Одного дня Діна ствердила неймовірну річ: вона не тільки не мала ані лепти боргу, а ще тримала в руці десять срібних драхм. Довго міркувала й радилась з Яель: чи складати далі, аж поки назбірає на козу, чи вже тепер накупити ріжного краму й сісти на торзі...

Та не сплять злі духи. Нещастя не пустинею ходить, лише поміж людьми. Часами повертає воно й до тих, кого ніби вже зовсім покинуло.

У п'ятницю, саме на торг вибиралась Діна, купити риби, щоб, як Бог звелів, суботу справити, а Яель причепилась до неї:

— Візьми й візьми мене з собою!

Любило дівчатко на торгу на ягняток дивитись та крутитись поміж горами овочів, що принесла сьогорічна багата осінь. Але Діна з тривогою оглядала малій почервонілі оченята й не хотіла вести її на запорошений майдан.

— Ні, донечко! Сьогодні не можна. Я тобі принесу запашної масти на очки й чорних дактилів, що, як мед, солодкі.

Яель плакала, час утівав, а Діна ніяк не могла втихомирити дитину.

— Ну, так от що: на тобі отсю драхму. Сьогодні грайся нею цілий день, а позавтра підемо вкупі й ти сама купиш і сама платитимеш старій Маасі, що продає медівники.

Нарешті взялася за клямку дверей, аж на порозі заступили їй вихід чужі люди: митник і з ним двоє вояків немов вирости із землі.

— Чом не платиш, жінко, податків? Ще й за минулій рік, та й за позаминулий...

Яка ж може бути суперечка з паном від мита та вояками? Ні прохання, ні слези їм не дошкуляють. Забрали в неї дев'ять драхм. Тих блискучих дев'ять монеток, що в темному Дініному існуванні засвітилися були, мов ясні зорі прийдешнього добробуту.

Не пішла Діна по рибу й по масть, а подалася просто на винницю. Увечері ж оглянула все своє майно: трошечки муки, лише на виміток, на денці баньки тоненький шар оливи, кілька цибулин і десята драхма, що віддала була погратись Яелі. Але ж, де є та монетка? Дитина злякалась страшних відвідин й цілком забула, куди саме засунула ту останню драхму.

Діна перевернула до гори дном всю свою мазанку: монетка пішла під землю.

— Ах, бідна ж, бідна твоя голівонька, — примовляли перед дверима сусідки. І як же ти, необачна, не поховала грошей! Аж десять драхм забрали погани!

— Не десять, лише дев'ять. Але ж де та десята? Немов Йонова велериба її проковтнула. Дитино моя, і куди ж ти її заховала?!

Де що в хаті було, надвір повиносила, всі закутки пальцями промацала й з каганцем в руці обдивилась кожну ямку в долівці. Нарешті, аж пізнього вечора таки знайшла у попелі під причілком, де її Яель закопала.

Немов знайшла скарби володарки Південної, так зраділа вдовиця знайденої драхмі. Вибігла на вулицю, метнулася по сусідках.

„Ви, що боїтеся Господа, вихваляйте Його. Не гидує Він і не гордує бідним у злиднях, й не відвертає лица свого від нього“...

І Мельхола, жінка теслі, що на одвірок спершись, стояла; і Ноема — ткаля, що з Мельхолою про весілля Юдитки, ковалівни, розповідали, що аж десять дівчат зі світильниками назустріч вийти мають, й інші сусідки, що вже вечерю подавали й вільну хвильку мали, — всі свою працю кинули й вибігли послухати Діну.

— Сусідоньки, рибоньки! Найшла ж я, знайшла, свою драхму: знайшла. Ось вона, ось.

— Сховай же ти її, горличко, на щастя.

— Але! Шкляні кільця в уші собі купи. Це ж так гарно! Коштують саме одну драхму.

— Йошуа має дуже гарнесенькі в своїй крамниці кільця й кульчики...

— Дитині купи солодощів. Ти ж бо ту драхму, немов на вулиці знайшла!

Істино, істино! Таки ж була згубила її начисто!...

Замислилась Діна, нічого не відповіла на добрі ради. Чого тільки не купила? Всього ж бо в хаті бракує...

— о —

Тієї суботи Діна вийшла з храму остання, провадючи за ручку Яель. Перечекала, поки відійшли всі сусідки, почекала, поки спустів храм. Оглянулась ще й ще: чи не дивиться хтось? Побачила лише в затинку сикомори напроти храму кілька рибалок з Генезарету, що оточували молодого Раббі Назаретського. Він, красний і світлий, схилившись, щось креслив ціпком на запорощеній землі, а учні уважно слухали.

Діна мерщій простягла руку й вкинула знайдену драхму до скарбонки, що висіла при вході в храм:

— Господи! Прийми в подяку за всі милости та за всю ласку Твою. Не погидуй, Господи, Ти, що даєш, відбіраєш і повертаєш знову!...

Обернулась і побачила простягнену білу-білу руку Вчителя Назаретського. І та рука, така біла, що ніби від неї йшли проміння світла, — здалося Діні, — благословила її та її щирю офіру, що дала вона від вбогости своєї.

||||||||||||

Лячерда Медина Челі.

Сповідь.

— ... Гріхи відпускає, неначе владу й над самим милосердям Всемогутнього має в своїх руках! І навіть ані не запитався, які ж саме були ті гріхи, при яких обставинах були поповнені, чи грішник щиро жалує й чи твердо вирішив знову в той гріх не власти...

Фарисей Еліят оглянув довірочну раду найближчих одно-